

Arvamuse avaldamine äriühingute kestliku juhtimise ja hoolsuskohustuse direktiivi ettepaneku kohta

Lugupeetud Heddi Lutterus!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Justiitsministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust Euroopa Komisjoni kestliku juhtimise ja hoolsuskohustuse direktiivi ettepaneku kohta, mis paneb äriühingutele mitmeid uusi kohustusi seoses äriühingute kestliku juhtimise ning inimõiguste- ja keskkonnavalase hoolsuskohustuse täitmisega.

Peame oluliseks ja toetame direktiivi ettepaneku üldist eesmärki integreerida kestlikkus äriühingute juhtimispõhimõtetes ning suunata äriühinguid tegema äriotsuseid, mis arvestavad nii inimõigustega kui ka kliima- ja keskkonnamõjudega. Samas juhime tähelepanu, et paljud Eesti ettevõtted on juba vabatahtlikult astunud vajalikke samme, et seda eesmärki saavutada ning seega on küsitav, kas ja kui suur on praktiline vajadus direktiivi järele.

Kaubanduskoda näeb direktiivi ettepanekus mitmeid problemaatilisi kohti, mille tõttu võib direktiivi rakendamine osutuda praktikas väga keeruliseks kui mitte võimatuks ning tuua kaasa nii kulude kui ka koormuse kasvu nii äriühingutele kui ka järelevalveasutustele. Lisaks on oht, et direktiiv vähendab märgatavalt äriühingute paindlikkust soovitud eesmärkide saavutamisel. Seetõttu on meie esimene eelistus direktiivi ettepanekuga mitte edasi liikuda. Kui selline lahendus ei leia toetust, siis tuleb direktiivi ettepanek kriitiliselt üle vaadata, selles tuleb teha mitmeid põhimõttelisi muudatusi, et direktiivi sõnastus oleks selge ja üheselt arusaadav ning lisanduv koormus oleks võimalikult madal ning proportsionaalne saadava kasuga. Lisaks peame väga oluliseks, et Euroopa Komisjon viiks enne direktiivi ettepaneku sisulist arutelu läbi põhjaliku mõjuanalüüsi, mille kohta annab positiivse arvamuse ka õiguskontrollikomitee.

Järgnevalt toome täpsemalt välja, millised direktiivi ettepaneku sätted on meie hinnangul problemaatilised ning vajavad muutmist või direktiivist välja jätmist.

1. Kaubanduskoja hinnangul on direktiivi ettepaneku kõige suuremaks kitsaskohaks see, et ettepanek paneb äriühingule täiendavaid kohustusi ja vastutuse seoses äriühingu äripartneri inimõiguste- ja keskkonnavalase hoolsuskohustuse täitmisega, kuid äriühingul ei ole praktikas alati võimalik lisanduvaid kohustusi täita või ei ole seda võimalik teha mõistlike kuludega. Kuna direktiivi ettepanek ei ole piisavalt konkreetselt sõnastatud, siis ei saa näiteks välistada, et teatud sättete

puhul ei piirdu äriühingu kohustused ja vastutus üksnes äripartneriga, vaid äriühing vastutab ka teiste isikute osas, kes osalevad samas tarne- või väärtusahelas.

Meie hinnangul on äriühingul teatud juhtudel väga keeruline reaalselt kontrollida, kas tema äripartner või tema äripartneri äripartner täidab inimõiguste- ja keskkonnaalast hoolsuskohustust. Äriühing saab nõuda selle kohta äripartnerilt kinnitust, kuid see ei taga, et äripartner ka tegelikkuses sellist hoolsuskohustust täidaks. Näiteks kui äriühingu äripartner asub Aafrikas või Aasias, siis on Eestis asuval äriühingul väga keeruline reaalselt kontrollida, kas äripartner täidab või ei täida oma hoolsuskohustust. Lisaks on ka Eestis asuval järelevalveasutusel keeruline teostada kontrolli selle üle.

Äriühingul on alati võimalus loobuda äripartneriga tehingu tegemisest, kui äriühing ei ole täiesti kindel, kas tema äripartner täidab hoolsuskohustust, kuid ka see lahendus ei ole praktikas alati kasutatav. Näiteks oleks hea teada, kas ja kuidas on võimalik Euroopa Liidus asuval gaasimüüjal kontrollida, kas Venemaalt Euroopa Liitu gaasi müüv ettevõtte on täitnud oma hoolsuskohustust või mitte. Sisuliselt ei ole võimalik äriühingul olemasolevat tehingut ka lõpetada, sest gaasi pole võimalik suurtes kogustes nii kiiresti mujalt osta. Sama probleem võib tekkida ka teiste loodusvarade või muude kaupade/teenuste puhul, mis ei ole Euroopa Liidus piisavalt kättesaadavad.

Meie hinnangul peab inimõiguste järgimist kontrollima iga riik oma territooriumil ning selles osas ei saa panna äriühingutele täiendavaid kohustusi. Kui väljaspool Euroopa Liitu leidub riike, kus inimõiguste järgimisega on probleeme, siis tuleb neid riike aidata, kuid sellega seotud kohustusi ja vastutust ei peaks panema äriühingutele.

Oleme igati nõus, et iga äriühing peab ise järgima inimõiguseid ning täitma keskkonnaalaseid hoolsuskohustusi, kuid äriühingut ei tohi panna vastutama selle eest, kui tema äripartner või äripartneri äripartner rikub eelnevalt kirjeldatud hoolsuskohustust. Selline vastutus läheb kaugemale vastutuse üldpõhimõttest, mille kohaselt vastutab äriühing kahju eest juhul, kui tekkinud kahju ja äriühingu vahel on selge ja ettenähtav seos. Kui äriühing peab hakkama vastutama ka teiste äriühingute samas väärtus- või tarneahelas tegutsevate äriühingute eest, siis see ei ole mõistlik.

Eraldi probleemiks võib kujuneda ka nõuete täitmisega seotud bürokraatia ja ajakulu. Eesti ettevõtted on erinevates kriisides näidanud ülesse keskmisest suuremat paindlikkust on tarneahelate ja müügi ning ostukanalite ümberkujundamisel. See on aidanud meie avatud majandust hoida tugevana ning toetanud kiiret toibumist kriisisituatsioonides. Olukorras, kus ettevõtte peaks hakkama aga kriitilises olukorras eelnevalt läbi viima oluliselt põhjalikumalt äripartnerite kontrolli ja dokumentide koostamist, on selge, et paindlikkus ja kiirus saavad olulisel määral kannatada. Seda tuleks vältida nii Eestis kui kogu Euroopas.

Kaubanduskoja ettepanek:

Direktiivi ettepanekus peaks selgelt kirjas olema, et uued nõuded kohalduvad üksnes äriühingule endale või siis üksnes äriühingu otsesele lepingupartnerile, mitte kogu tarne- või väärtusahelale. Selline lahendus tagab, et äriühingutele ei lisandu ebamõistlikke kohustusi ja tema vastutus ei ole ebamõistlikult lai.

2. Kuigi direktiivi ettepaneku kohaselt on kohaldamisalast välja jäetud väikese ja keskmise suurusega ettevõtted, siis meie hinnangul avaldab ettepanek ka VKE-dele märkimisväärset mõju. Põhjus seisneb selles, et suurettevõtted kannavad ettepanekuga lisanduvad hoolsuskohustused suure tõenäosusega üle nendega samas tarne- või väärtusahelas tegutsevatele VKE-dele. Sellega lisandub VKE-dele märkimisväärne halduskoormus ja kulude kasv, mis ei ole proportsionaalne saadava kasuga. Eelnevalt kirjeldatud negatiivse mõju leevendamiseks teeme ettepaneku muuta direktiivi kohaldamisala kitsamaks, et see kohalduks üksnes väga suurtele ettevõtetele.

Kaubanduskoja ettepanek:

Direktiivi ettepaneku art 2 lg 1 a sõnastust võiks muuta selliselt, et direktiivi kohaldamisalas on üksnes äriühingud, millel on üle 1000 töötaja ja ülemaailmne netokäive on üle 300 miljoni euro. Lisaks võiks direktiivi ettepanekust välja jätta art 2 lg 1 b, mille kohaselt tuleb direktiivi teatud juhtudel kohaldada ka ettevõttele, kus on üle 250 töötaja.

3. Direktiivi ettepaneku art 25 lg 1 näeb ette, et liikmesriigid peavad tagama, et äriühingu juhid võtavad arvesse oma otsuste tagajärgi kestlikkuse aspektist, sealhulgas, kui see on asjakohane, mõju inimõigustele, kliimamuutustele ja keskkonnale nii lühikeses, keskpikas kui ka pikas perspektiivis. Sama artikli lg 2 näeb ette, et liikmesriigid peavad reguleerima juhtide hoolsuskohustuse rikkumise juhtumeid. Lisaks tuleneb ettepaneku art 26 lg-st 1, et liikmesriigid tagavad, et äriühingute juhid vastutavad hoolsuskohustuse meetmete ja eelkõige hoolsuskohustuse põhimõtete kehtestamise ja järelevalve eest.

Kaubanduskoja hinnangul jäävad juhtide hoolsuskohustusega seotud artiklid direktiivi ettepanekus ebaselgeks ning hakkaksid praktikas tekitama arusaamatusi ja kohtuvaidluseid. Ilmselt ei oleks ka järelevalveasutustel lihtne teostada järelevalvet selle üle, kas äriühingu juht on täitnud oma hoolsuskohustust või mitte. Kokkuvõttes on nende artiklite puhul tegemist ülereguleerimisega ning lisaks on reaalne oht, et direktiiv paneb äriühingu juhtidele ebaproportsionaalse vastutuse. Juhime tähelepanu ka sellele, et õiguskontrollikomitee on toonud välja, et mõjuhinnangus ei ole piisavalt selgelt käsitletud vajadust reguleerida lisaks hoolsuskohustusele ka äriühingu juhtide kohustusi.

Kaubanduskoja ettepanek:

Jätta direktiivi ettepanekust välja artiklid 25 ja 26.

4. Peame positiivseks, et direktiivi ettepaneku kohaselt on kohaldamisalas teatud juhtudel ka kolmandates riikides asutatud äriühingud. See võib aidata kaasa võrdsematele konkurentsitingimustele Euroopa Liidu siseturul. Samas ei ole me täielikult veendunud, kas ja kuidas on võimalik järelevalveasutustel kontrollida, kas kolmanda riigi äriühing täidab oma hoolsuskohustusi või mitte.

Lisaks juhime tähelepanu sellele, et direktiivi ettepanek võib halvendada nende EL-s asutatud äriühingute konkurentsivõimet, kes pakuvad oma tooteid ja teenuseid väljapoole EL-i. Sellisel juhul võib tekkida olukord, kus ELi äriühing peab täitma täiendavaid kohustusi ja kandma sellega seotud kulutusi, kuid tema konkurendid kolmandates riikides ei pea neid kohustusi sellises ulatuses täitma. Meie hinnangul peaks Euroopa Komisjon ka sellise negatiivse mõjuga arvestama mõjuanalüüsi osas.

5. Meile valmistab muret, et direktiivi ettepanekus on mitmed olulised mõisted ebaselgelt või liiga laialt defineeritud, mis võib praktikas tekitada segadust ja erinevaid tõlgendusi ning kohtuvaidlusi.

Näiteks tekitab küsitavusi artiklis 3 g toodud „väärtusahela“ definitsioon – tegevus, mis on seotud kauba tootmise või teenuste osutamisega äriühingu poolt, sealhulgas toote või teenuse arendamise ning toote kasutamise ja kasutuselt kõrvaldamisega, samuti tarneahela eelneva ja järgmise etapi väljakujunenud ärisuhetega seotud tegevus. Sellest mõistest tuleneb, et väärtusahela mõiste alla kuulub ka toote kasutamise ja kasutuselt kõrvaldamisega seotud tegevused. Juhime tähelepanu sellele, et äriühingul on keeruline kontrollida, mis saab tootest pärast selle turule laskmist. Seetõttu on äriühingul keeruline täita selles osas hoolsuskohustust. Meie hinnangul peaks väärtusahela mõistest välja jätma selle osa, mis ei ole ja ei saagi olla äriühingu kontrolli all, sh jätma välja lõpptarbijaga seotud tegevused.

Täiendada tuleks ka mõistet „väljakujunenud ärisuhe“ ning selle kohta toodud selgitusi.

6. Direktiivi ettepaneku art 18 lg 1 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et järelevalveasutustel on piisavad volitused ja vahendid neile käesoleva direktiiviga määratud ülesannete täitmiseks, sealhulgas õigus nõuda teavet ja viia läbi uurimisi, mis on seotud käesolevas direktiivis sätestatud kohustuste täitmiselega.

Kaubanduskoda ei ole veendunud, et praktikas on järelevalveasutustel võimalik teostada tõhusat järelevalvet. Näiteks oleks hea teada, kas ja kuidas on Eesti järelevalveasutusel võimalik saada teada, kas Eesti äriühingu Aafrikas asuv äripartner täidab direktiivist tulenevaid hoolsusnõudeid või mitte. Meie hinnangul ei ole realistlik, et järelevalve saab olema tõhus ning see võib tekitada ELi siseturul ebavõrdset konkurentsi, kus osad äriühingud täidavad uusi nõudeid, kuid osad mitte.

Loodame, et peate võimalikuks võtta arvesse Kaubanduskoja kommentaare ja ettepanekuid Vabariigi Valitsuse seisukohtade kujundamisel direktiivi ettepaneku osas.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor

Koostanud: Marko Udras marko.udras@koda.ee 6040070